



KORONAVIRUS A ZÁKAZ VOLNÉHO POHYBU OSOB: JSOU ELEKTRONICKÉ PODPISY PODLE ČESKÉHO PRÁVA MOŽNÝM ŘEŠENÍM?

Česká republika je jednou ze zemí Evropské unie, která v souvislosti s koronavirovou pandemií přijala radikální opatření spojená s omezením sociálních kontaktů. Zavedená opatření původně zahrnovala omezení týkající se osobního života, včetně zrušení výuky ve školách, zákazu shromažďování osob a kulturních a sportovních událostí a zákazu cestování. Na začátku minulého týdne však vstoupila v platnost další opatření, která mají mnohem výraznější dopad na podnikatele (viz náš briefing k tomuto tématu, který naleznete [zde](#)). Tento týden bylo rozhodnuto, že platnost opatření uvedených v tomto briefingu bude prodloužena minimálně do 1. dubna 2020.

Otázkou, kterou si nyní několikrát denně klademe, je, zda lze nahradit tradiční způsob podepisování dokumentů elektronickými prostředky. Přestože právní předpisy upravující elektronické podpisy jsou v platnosti již delší dobu, odpověď na tuto otázku bohužel stále není jednoznačná. Předmětem tohoto briefingu je posouzení situace ohledně elektronických podpisů podle českého práva a možnosti podepisování smluv na dálku během této "doby home officové".

UZAVÍRÁNÍ SMLUV PODLE ČESKÉHO PRÁVA

České právo obecně nevyžaduje k platnosti smlouvy její písemnou podobu. Smlouvy tak lze platně uzavírat ústně, elektronicky či fyzicky ve formě papírového dokumentu.

V oblasti obchodních smluv platí obecné pravidlo, že písemná podoba se obvykle nevyžaduje, pokud se nejedná o smlouvu týkající se nemovitých věcí nebo podílů ve společnostech s ručením omezeným nebo pokud se takovou smlouvou nemá zřizovat věcné právo. V takových případech by však samotná písemná forma nemusela postačovat, protože se často vyžaduje i úřední ověření podpisů. Jak bude vysvětleno níže, tato skutečnost s sebou nese komplikace na zcela jiné úrovni (viz "Otázky ke zvážení" níže).

Dalším důvodem, proč by mohla být vyžadována písemná forma, je, že se tak na ní dohodly samy strany smlouvy, např. pro účely změny již uzavřených smluv, oznámení zasílaných na základě smluv apod. Zkušenosti ukazují, že v běžné obchodní praxi se setkáváme se smluvně sjednanou písemnou formou ve skutečnosti mnohem častěji než se zákonem vyžadovanou písemnou formou.

ELEKTRONICKÉ PODPISY PODLE ČESKÉHO PRÁVA

V případě požadavku písemné formy český občanský zákoník stanoví, že taková forma se považuje za zachovanou, pokud podepisující osoby jednají prostřednictvím elektronických nebo jiných technických prostředků a tyto prostředky umožňují spolehlivé zachycení obsahu jimi činěného právního jednání a spolehlivé určení jednajících osob.

Český občanský zákoník tak na první pohled umožňuje podepisování dokumentů, u nichž se vyžaduje písemná forma, elektronicky namísto klasické papírové podoby. Avšak praktická a spolehlivá realizace této možnosti může být komplikovaná, zejména pro strany, které dosud nedisponují příslušnou technologií.

JAK PODEPISOVAT DOKUMENTY ELEKTRONICKY

Nejjednodušším způsobem, jak podepsat dokument elektronicky, je připojit tzv. "prostý" elektronický podpis. Pro takový druh podpisu není nutný žádný speciální počítačový program. K tomu, aby se jednalo o prostý elektronický podpis, stačí prosté uvedení jména jednající osoby na konci emailové zprávy nebo připojení jejího vlastnoručního podpisu jako obrázku ve formátu JPG k dokumentu ve formátu PDF.

Tento druh podpisu však neposkytuje žádoucí míru důvěryhodnosti a takto podepsaný dokument lze v budoucnu snadno změnit, aniž by se o tom jednající strany dozvěděly. Navíc byt' v české judikatuře panuje v tomto ohledu určitá míra nejasnosti, je pro jistotu lepší předpokládat, že tento druh podpisu by pro zachování písemné formy nemusel být dostačující. Použití tohoto typu podpisu tak nelze doporučit v případech, kdy se buď ze zákona či na základě dohody stran vyžaduje písemná forma.

Proto by bylo nutné použít elektronické podpisy s vyšší mírou zabezpečení a důkazní hodnotou. Jedná se buď o "zaručený elektronický podpis" nebo "kvalifikovaný elektronický podpis".

K tomu, aby mohla jednající osoba podepisovat za použití "zaručeného elektronického podpisu", musí si nejprve obstarat certifikát. Před vydáním takového certifikátu se obvykle vyžaduje jednorázové ověření totožnosti jednající osoby třetí stranou, které se obvykle provádí osobně (např. ověřením totožnosti na základě průkazu totožnosti). Certifikát může být buď "komerční" nebo "kvalifikovaný". Zatímco komerční certifikát může vydat celá řada subjektů, kvalifikovaný certifikát poskytuje větší míru právní jistoty a na rozdíl od komerčního certifikátu je uznáván orgány veřejné moci. Z tohoto důvodu může být vydáván pouze omezenou skupinou certifikačních autorit, jejichž seznam je uveden [zde](#).

V důsledku výše uvedeného strany postižené zákazem volného pohybu osob nebudou moci tuto možnost bezprostředně využít bez nutnosti cesty a sociálního kontaktu nezbytného k získání takového certifikátu. Domníváme se, že pravidla týkající se zákazu volného pohybu osob tak, jak jsou v platnosti v České republice, takovou cestu a kontakt nevyklučují, protože přijatá opatření obsahují výjimky týkající se práce a podnikání. V současné situaci však může být složitější nalézt certifikační autoritu oprávněnou k vydávání kvalifikovaného certifikátu, jelikož mnoho z nich v současné době své provozovny uzavřelo.

Nejvyšší (a tedy technologicky nejbezpečnější) formou elektronického podpisu je "kvalifikovaný podpis", který má podle nařízení eIDAS ve všech členských státech EU rovnocenný právní účinek jako vlastnoruční podpis. Pro použití tohoto podpisu musí jednající osoba vlastnit čipovou kartu, USB token nebo jiný podobný prostředek pro vytvoření elektronického podpisu. Zaručený i kvalifikovaný podpis zajišťují viditelnost jakékoli změny provedené v podepsaném dokumentu, a tak poskytují mnohem vyšší míru právní jistoty.

Na rozdíl od jiných členských států EU rozlišuje české právo i tzv. "uznávaný elektronický podpis". Nejedná se ale o samostatnou úroveň podpisu, pouze o legislativní zkratku odkazující buď na kvalifikovaný elektronický podpis, nebo zaručený podpis založený na kvalifikovaném certifikátu. Je důležité poznamenat, že při předkládání elektronicky podepsaných písemností orgánům veřejné moci české právní předpisy vyžadují, aby se jednalo o podpis na úrovni uznávaného elektronického podpisu.

OTÁZKY KE ZVÁŽENÍ

Existují určité případy, kdy elektronický podpis nelze použít nebo by neměl být použit, i když jednající strany mají k dispozici náležitou technologii.

První věc, kterou je nutné vzít do úvahy, je druh podepisovaného dokumentu. V případě, že české právo vyžaduje úředně ověřený podpis na dokumentu (např. ve vztahu ke smlouvám o převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným), neexistuje v současné době žádný spolehlivý způsob, jak takový podpis zajistit elektronicky. Za tímto účelem byt přijat zákon o právu na digitální služby, avšak jeho ustanovení, které umožňuje elektronický podpis dokumentů, u nichž je vyžadován úředně ověřený podpis, nabude účinnosti až v roce 2022. Stejně tak i smlouvy, které musí být uzavřeny ve formě notářského zápisu (např. společenská smlouva či zakladatelská listina společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti či smlouvy o zřízení zástavního práva k podniku), rovněž nemohou být podepsány elektronicky. A v poslední řadě není možné použít elektronický podpis ani u dokumentů, které musí být opatřeny apostilou. V případě, že budou v rámci transakce uzavírány takové dokumenty, nelze jejich podpis v plném rozsahu zajistit na dálku.

Dalším aspektem, který je třeba zohlednit, je rozhodné právo dokumentu, který má být podepsán elektronicky. Ostatně i po přijetí nařízení eIDAS vymezují právní účinnost elektronických podpisů vnitrostátní právní předpisy. U přeshraničních transakcí, jichž se účastní strany z různých jurisdikcí, nebo v případě dokumentů, které se řídí jiným než českým právem, musí být provedeno posouzení, zda mohou jednající strany použít elektronický podpis. Obdobně, existuje-li možnost, že v souvislosti s dokumentem dojde k soudnímu, exekučnímu nebo jinému podobnému řízení, které by bylo vedeno mimo Českou republiku, může být forma originálu podepsaného dokumentu důležitá, a musí být proto posouzena ještě před podpisem takového dokumentu.

PLATFORMY PRO ELEKTRONICKÉ PODEPISOVÁNÍ

Alternativou ke kvalifikovanému nebo zaručenému elektronickému podpisu je vytvoření účtu u platformy pro elektronické podepisování, která vytváří podpisy (např. DocuSign, Eversign nebo SignNow). I když musí jednající strany před použitím takové služby zvážit řadu otázek (ochrana údajů, funkčnost, kompatibilita, dodržení právních předpisů apod.), použití takových platform pro podepisování opravdu zjednoduší a urychlí a umožní uchovat záznam o tom, kdo kdy dokument podepsal. V současné době se však zdá, že tyto platformy nejsou vzájemně kompatibilní, a proto musí všechny strany podepisující dokument používat vždy tu samou platformu. Nicméně alespoň některé z těchto platform by měly být schopny nabídnout veškeré druhy elektronických podpisů, které jsou v souladu s nařízením eIDAS, a tak by zřejmě mohly být v České republice použity i pro dokumenty, jež vyžadují písemnou formu. V každém případě by si jednající strany měly vždy ověřit, zda je druhý elektronický podpis na dokumentu, který se chystají podepsat, platný a zda splňuje příslušné požadavky na zabezpečení a důkazní hodnotu.

CO LZE OČEKÁVAT

V současné době nemá účet u platformy pro elektronické podepisování mnoho společností v České republice, přičemž u rozsáhlých transakcí, na nichž se podílí velký počet stran z mnoha jurisdikcí, byla dosud po elektronickém podepisování velmi omezená poptávka. To se může v souvislosti s výzvami, které před nás klade šíření koronaviru, výrazně změnit. Je třeba říci, že větší podnikatelské subjekty v České republice mají často zaručený nebo kvalifikovaný podpis zřízený, ačkoli jej mnohdy používají pouze při jednání se státními orgány. Je docela možné, že zákaz volného pohybu osob zavedený v souvislosti s koronavirovou pandemií může používání těchto nástrojů při komunikaci mezi firmami, včetně podepisování smluv, rovněž urychlit.

I když však lze očekávat rychlý nárůst elektronického podepisování, masivnějšímu rozšíření elektronického podepisování, zejména u přeshraničních transakcí, mohou stále bránit omezení popsaná výše.

KONTAKTY



Michal Jašek
Counsel

T +420 222 555 229
E michal.jasek
@cliffordchance.com



Alex Cook
Partner

T +420 222 555 212
E alex.cook
@cliffordchance.com



Martin Urban
Koncipient

T +420 222 555 542
E martin.urban
@cliffordchance.com



Tomáš Richter
Of Counsel

T +420 222 555 214
E tomas.richter
@cliffordchance.com



Daniela Benčová
Koncipientka

T +420 222 555 280
E daniela.bencova
@cliffordchance.com



Tereza Dřimalová
BD, Marketing &
Communications
Manager

T +420 222 555 530
E tereza.drimalova
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza,
Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká
republika

© Clifford Chance 2020

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona •
Beijing • Brussels • Bucharest •
Casablanca • Dubai • Düsseldorf •
Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Moscow • Munich • Newcastle • New
York • Paris • Perth • Prague • Rome •
São Paulo • Seoul • Shanghai •
Singapore • Sydney • Tokyo • Warsaw •
Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci
s advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh
Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s
Redcliffe Partners na Ukrajině.